

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Psychoanalytische psychologie?

Bespreking van

Ian Parker (2015 [2014]). *Psychology after psychoanalysis — Psychosocial studies and beyond*. Hove/New York: Routledge. ISBN 978 1 84872 213 2, 124 pp., £ 23,99

RONNY VANDERMEEREN

De hoofdtitel van Ian Parkers boek *Psychology after psychoanalysis* intrigeerde mij meteen. Zou het gaan over de invloed van psychoanalyse op de psychologie? De ondertitel *Psychosocial studies and beyond* bracht wat onduidelijkheid. Zou het dan meer gaan over psychosociale studies? Of zou de auteur zich vooral richten op het toegevoegde, meer abstracte *and beyond*? De inleiding bracht daarentegen meer duidelijkheid.

Dit boek behoort tot de zesdelige reeks *Psychology after critique*, waarbij Parker telkens de psychologie als discipline centraal stelt, bijvoorbeeld *Psychology after the crisis*, *Psychology after deconstruction*, *Psychology after discourse analysis*, enzovoorts. De achterflap leert ons dat Parker werkzaam is als hoogleraar management aan de School of Management te Leicester. In zijn *Psychology after psychoanalysis* wil Parker drie belangrijke vragen opwerpen: [1] Waarom steekt psychoanalyse opnieuw de kop op binnen de psychologie? [2] Hoe kunnen psychoanalytische ideeën het psychosociaal onderzoek mee vorm geven? [3] Hoe verklaart de psychoanalyse de relatie tussen individu en samenleving? Parker wil aantonen dat de psychoanalyse berust op een geheel andere methode dan die van de mainstreampsychologie. Vanuit een kritische psychologie stelt hij eerst de basisveronderstellingen over de menselijke natuur en subjectiviteit binnen de conventionele psychoanalyse ter discussie. Verderop in het boek wordt overdracht als methodologisch instrument geïn-

troduceerd om te onderzoeken hoe de psychoanalyse kan worden gehanteerd om sleutelvragen over menselijke cultuur te gaan onderzoeken.

De titels van de zes hoofdstukken vormen telkens interessante vertrekpunten. In het eerste hoofdstuk over psychoanalytische theorie en psychologie verzet Parker zich erg tegen een psychoanalyse die zich schikt naar een wetenschappelijke psychologie om haar eigen onderzoeksvragen op eenzelfde manier in te kaderen. Een dergelijke strategie zal naar zijn mening de crisis binnen de psychoanalyse niet oplossen, noch leiden tot een verdieping binnen de psychologie. Psychoanalytici die wel proberen door de wetenschappelijke evidence-based hoepel te springen, verzetten zich volgens Parker tegen diegenen binnen de psychoanalyse die door een terugkeer naar de taal en het discours een alternatief zochten voor de bredere conceptuele crisis binnen de psychoanalyse. Parker ziet op die manier de psychoanalyse de veldslag verliezen van de psychologie.

Het hoofdstuk over psychoanalyse en kritische psychologie begint met een korte uiteenzetting van hoe psychoanalyse kan worden gebruikt als bron van een kritische psychologie tegen de gevaren van een essentialistische psychologie. Parker geeft aan dat een kritische psychologie vooral politieke en sociale verandering tot doel heeft. En zo mogen voor hem bij momenten politieke vormen van psychoanalyse ook voorrang krijgen op puur psychische of psychologische vormen, om het risico te vermijden dat ze zouden leiden tot een ideologische status quo zonder enige kritische zin. Parker kijkt dan vooral naar de Franse psychoanalyse voor het funderen en bevorderen van die kritische zin binnen de psychoanalyse.

Wanneer Parker in zijn derde hoofdstuk schrijft over de plaats van overdracht in psychosociaal onderzoek en daarbij drie tradities onderscheidt, legt hij de traditie van gehechtheid en de traditie van het inter-subjectieve terzijde, ten voordele van de

traditie van de betekenisgeving, de enige waarbij men naar zijn mening niet in de val trapt van zelf-identiteit, identificatie en miscommunicatie (p. 48). Parker wil zich hier richten op de specifieke problemen die opdoemen bij de relatie tussen psychoanalytisch werk in de kliniek en psychoanalytisch sociaal onderzoek. Parker pleit voor specifieke manieren van analyse die ook psychoanalyse zelf omvatten als een sociaal fenomeen, en die niet zo maar psychoanalytische manieren van redeneren hanteren. En ook hier ziet hij een belangrijke rol weggelegd voor de lacaniaanse psychoanalyse als preventie tegen een psychoanalyse die bezwijkt voor gebiologiseerde en gepyschologiseerde weergaven van menselijke relaties (p. 48). Een psychoanalyse die gereduceerd wordt tot een psychotherapie met een focus op gevoelens, vindt weinig genade in zijn ogen.

In de volgende hoofdstukken over Freuds cultuur en over het verliezen van de psychoanalyse in vertalingen brengt Parker nog enkele interessante punten naar voren. Zo stelt hij dat de psychoanalyticus iets hoort te weten van de verschillende vormen die psychoanalyse kan aannemen naargelang de culturele context, alsook van wat het individu vanuit zijn cultuur in de klinische praktijk binnen brengt. Er is dan ook niet één specifieke vorm van psychoanalyse, maar veeleer een netwerk van onderling wedijverende, tegengestelde waarnemingen. En zo kan er ook geen hiërarchische benadering van de waarheid zijn. Er is niet één psychoanalyse. Verder waarschuwt Parker er ook voor dat binnen de psychoanalyse de beschrijving van een bepaald mechanisme niet al te voorbarig als verklaring moet worden beschouwd, waardoor de psychoanalyse zijn eigen concepten tot een soort a priori beschermde waarheid dreigt te maken. En ten slotte heeft hij enkele interessante gedachten rond de risico's bij vertalingen binnen de psychoanalyse. In het laatste hoofdstuk, dat gaat over marxisme, psychoanalyse en de staat, raakte Parker mij als lezer grotendeels kwijt. Psychologie en

psychoanalyse die nochtans een prominente plaats kregen in de titel van het boek werden in dit afsluitende hoofdstuk helemaal verdrongen door een politiek discours.

Dit dunne, maar erg veelomvattende en geëngageerde boek had wat breder uitgewerkt mogen zijn. In zijn kritiek op wat hij als een foute methodologie ziet van sociaal-psychologische onderzoeksprogramma's bijvoorbeeld vond ik Parker erg polemisch, maar minder onderbouwend. Bij het lezen van het boek komt de lezer geregeld bewoordingen tegen als 'frontlinies', 'herovering', 'koloniale taal versus de taal der verdrukten', die het boek veeleer de indruk van een pamflet geven. Daarbij laat Parker ook na om voor de lezer duidelijk af te bakken wat hij precies verstaat onder het psychocomplex en de essentialistische psychologie waartegen hij herhaaldelijk tekeergaat. Ik had hier graag meer verwijzingen gekregen naar waar en hoe hij deze en hun invloed tegenkomt. Dat zou de lezer kunnen helpen om binnen de polemieken die Parker schetst tot een eigen stellingname te komen.

Transformaties in dromen

Bespreking van

Antonino Ferro (2015). *Torments of the soul — Psychoanalytic transformations in dreaming and narration*. Hove/New York: Routledge. ISBN 978 0 415 81344 0, 192 pp., £ 29,99

MARC HEBBRECHT

Psychoanalyse heeft volgens Ferro weinig van doen met de opvatting van Freud die gericht was op 'decoderen'. Psychoanalyse gaat daarentegen veel meer over het volgen van de patiënt in zijn verhaal, hem vergezellen, gebruikmaken van diens creatieve capaciteiten en hem voorzien van beelden.